

Studiegids tweejarige masterroute Remonstrants Seminarium

Bert Dicou, Christa Anbeek en Elza Kuyk

periode 2020-2021 * versie 3 juli 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Beroepsprofiel, missie en visie Arminius Instituut	3
2. Eindtermen, doelstelling en competenties	4
3. Globale opzet van het studieprogramma 2020-2021	6
4. Wijzigingen en overgangsregelingen t.o.v. curriculum 2019-2020	8
5. Modulebeschrijvingen	
a. Bijbel Basis (extra-curriculair)	8
b. Remonstrantica	10
c. Pastoraat in Vrijzinnig Perspectief	11
d. De predikant, de gemeente en de kerk (Ecclesiologie)	14
e. Liturgie	15
f. Kwetsbaarheid en dialogen	17
g. Bijbel en Homiletiek	20
h. Stage	21
i. Proponentsscriptie	21
6. Seminariumbijeenkomsten	22
7. Proponentsexamen	24
8. Voorwaarden en kosten	25

De tweejarige masterroute bestaat uit een eenjarige master Spiritual Care van de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit (waarvoor vrijstelling soms mogelijk is op basis van een reeds met goed gevolg afgelegde overeenkomstige studie, vast te stellen door het seminarium).

Deze studiegids beschrijft de vereisten en programma van het twee studiejaar van deze route. De route is toegankelijk voor wie door het College van Curatoren tot de opleiding is toegelaten.

Voorwoord

Vanaf medio maart 2020 heeft het onderwijs door de Corona-crisis te maken met ingrijpende beperkingen. Niet alleen de acute sluiting van de gebouwen van de VU, maar ook de veranderingen in het werkveld (gesloten of beperkt toegankelijke kerkgebouwen) en de condities waaronder de studie thuis sindsdien moest worden voortgezet, zijn ingrijpend. Wij ervaren de effecten van diverse maatschappelijke ontwikkelingen (kinderen thuis door wekenlange sluiting van scholen, het zelf werkzaam zijn in een vitaal en/of kwetsbaar beroep, samenleven met mensen met een kwetsbare gezondheid, etc.) en de veranderingen in de vormen van overleg en collegiaal contact. De situatie verandert gaandeweg maar werkt sterk door in de onderwijsperiode 2020-2021.

Deze studiegids is opgezet vanuit de gedachte dat we het onderwijs naar vermogen door willen zetten op de gebruikelijke voet met de nodige aanpassingen. Dit alles kan niet anders dan onder het voorbehoud dat condities sterk kunnen wijzigen op allerlei niveau's. Gezondheid, vervoersmogelijkheden, toegankelijkheid van gebouwen om samen te kunnen komen, economische gevolgen van deze crisis: alles kan impact hebben op hoe het komend studiejaar er uiteindelijk uit gaat zien.

Een van de directe gevolgen voor de inrichting van het onderwijs tot eind 2020, is dat we verwachten dat er geen gebruik gemaakt kan worden van onderwijsruimte op de Vrije Universiteit. De vergaderruimte in het Landelijk Bureau zal daarom zoveel als mogelijk worden ingezet als leslocatie. Mogelijk wordt er teruggevallen op de optie om colleges online aan te bieden met gebruik van de daarvoor beschikbare programma's. In geval van dat laatste zal het gaan om een docent die vanuit een eigen werkplek het onderwijs verzorgt. De voorzieningen voor streaming vanuit het Landelijk Bureau zijn momenteel (nog) niet geschikt voor een eventuele gecombineerde vorm van het verzorgen van onderwijs in Utrecht tegelijk met online participatie.

Het aantal deelnemers aan de colleges op het Landelijk Bureau wordt vooralsnog gemaximeerd op zes personen.

Studenten die in principe een aanwezigheidsplicht hebben, kunnen beroep doen op redenen die samenhangen met gezondheid, vervoersbeperkingen of anderszins, om van daadwerkelijke deelname aan een onderwijsactiviteit af te zien. Dit wordt gecommuniceerd met de betrokken docent en de coördinator. Als het een generieke of langdurige beperking betreft, dan wordt dit in een opleidingsovereenkomst of anderszins schriftelijk vastgelegd en aan een tijdsperiode gebonden.

Juni 2020

1. Beroepsprofiel, missie en visie Arminius Instituut¹

Het Arminius Instituut is een onderdeel van de Remonstrantse Broederschap en werkt ook binnen de kaders van deze christelijke geloofsgemeenschap, die bepaald worden door de Beginselverklaring:

De Remonstrantse Broederschap is een geloofsgemeenschap die,
geworteld in het evangelie van Jezus Christus
en getrouw aan haar beginsel van vrijheid en verdraagzaamheid,
God wil eren en dienen.

De rationale voor de Missie van het Arminius Instituut² staat verwoord in het Beleidsplan Remonstranten van de Algemene Vergadering 2014. In dit beleidsplan wordt een toekomstig profiel van de theoloog en predikant geschetst. Dit toekomstig beroepsprofiel voor de remonstrantse theoloog en predikant zoals verwoord in het Beleidsplan 2014 is nog steeds actueel, waarbij zowel op macro-, meso- als microniveau een aantal aanscherpingen op zijn plaats zijn.

Op *macro-niveau* zien wij onder druk van de globalisering een aantal prangende probleemgebieden toenemen, waartoe ook een hedendaagse geloofsgemeenschap en in het bijzonder haar theologen zich dienen te verhouden. Te denken valt aan de groeiende urgentie van het klimaatprobleem, de groeiende ongelijkheid tussen rijk en arm, misbruik en uitbuiting van vrouwen en kinderen, de vluchtelingenproblematiek, oorlog en oorlogsdreiging, terrorisme en de toename van democratisch gekozen populistische leiders. We leven in een tijdperk van chaos, verwarring en dreiging. Oude zekerheden werken veelal niet meer en de nieuwe zijn nog niet uitgevonden. Een dergelijk overgangstijdperk is echter ook rijk aan creativiteit en kansen. Vrijzinnige geloofsgemeenschappen dienen zich van de wereldproblemen en -uitdagingen bewust te zijn en verantwoordelijkheid te nemen door hier met tal van samenwerkingspartners op in te spelen en oplossingen te helpen creëren.

Op *meso-niveau* zien we in de meeste westerse landen een toenemende fragmentatie van religieuze instituties. Het religieuze veld is in staat van transitie, en veel kerken bevinden zich in een institutionele crisis. Dit sluit overigens aan bij een maatschappelijk trend naar lichtere organisaties. Daarnaast worden kerken geconfronteerd met een onvermogen om het 'omgaan met transcendentie' present te stellen voor mensen. Veel mensen begrijpen niet meer waar het bij religie om te doen is. Terwijl het vragen naar zin en het verlangen naar heilheid en het de mens overstijgende blijven, zeker op die momenten waarop mensen met eindigheid, onrecht en onbegrijpelijkheid worden geconfronteerd. Deze situatie brengt verschillende uitdagingen met zich mee. Hoe kan de 'Omgang met het Heilige', van oudsher het kerndomein van religies, opnieuw gestalte krijgen? Welk aanbod is passend, relevant en aansprekend en kan het Heilige opnieuw present stellen in de huidige samenleving? Hoe kan een vrijzinnige geloofsgemeenschap als onze eigen Remonstrantse Broederschap in deze tijden van crisis de verbinding opzoeken en een thuis bieden voor mensen zowel binnen als buiten de kerk?

Op *micro-niveau* zien we een toenemende druk op (jonge) individuen om op alle terreinen van het leven te presteren en succesvol te zijn. Kwetsbaarheid en tragiek zijn, zoals ook religie en

¹ Deze tekst is afkomstig van het Jaarplan Arminius Instituut 2020 en vervangt de tekst over het beroepsbeeld (2014) uit de voorgaande studiegidsen; inhoudelijk is de lijn hetzelfde, maar de inkadering is hier wat breder geschetst.

² Missie beantwoordt de vraag: Waar staan we voor?

zinggeving, verdreven naar het privédoel. Dit terwijl de taal van levensbeschouwing en zinggeving, met haar rituelen en gemeenschapsvorming, haar aandacht voor wat wij niet zelf in de hand hebben, voor velen onbekend terrein is geworden en daardoor ontoegankelijk. Op micro-niveau is de vraag versterkt hoe wij een toegankelijke taal kunnen ontwikkelen die aansluit bij de vragen naar zin en transcendentie van individuen in onze tijd.

Bovengenoemde ontwikkelingen op macro-, meso- en microniveau leiden tot de volgende missie voor het Arminius Instituut, als centrum voor remonstrantse theologie:

MISSIE: In een post-seculiere wereld die op macro-, meso- en microniveau gekenmerkt wordt door onzekerheid, levensbeschouwelijke fragmentatie, verdeeldheid en toenemende levensbeschouwelijke ongeletterdheid ontdekken hoe en waar mensen het Heilige ervaren, en leren hoe wij daar als *vrijzinnig christelijke geloofsgemeenschap* creatief en vernieuwend op kunnen inspelen en hierbij van dienst kunnen zijn.

De *Visie* van het Arminius Instituut³ leidt tot de vraag: Hoe willen wij onze missie gestalten geven? Wanneer is onze missie geslaagd?

In de kerkorde van de remonstrantse broederschap (Grondslagen, X, 1) is de taak van het seminarium als volgt gedefinieerd:

Ten dienste van het onderwijs en onderzoek op het gebied van de theologie heeft de Broederschap een seminarium, dat in het bijzonder tot taak heeft de wetenschappelijke en beroepsvoorbereidende opleiding van toekomstige predikanten en het postacademisch onderwijs aan predikanten van de Broederschap en de bevordering van de wetenschapsbeoefening binnen de Broederschap.

Deze taakstelling en daarmee de *Visie* van het Arminius Instituut willen wij expliciet betrekken op de post-seculiere wereld.

VISIE: door gericht onderzoek te doen, theologen op te leiden en valoriserende activiteiten te ontwikkelen, willen we nieuwe ervaringen opdoen en kennis genereren over Het Heilige in onze post-seculiere wereld en hier creatief en vernieuwend op inspelen.

2. Eindtermen, doelstelling en competenties

Het programma heeft de volgende eindtermen. De afgestudeerde beschikt over:

1. voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het remonstrants predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen;
2. voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om als theoloog in diverse werkvelden (zorg, media, justitie, defensie, onderwijs, organisaties) in een voortgaand leerproces zelfstandig een beroep te kunnen uitoefenen;

³ Visie beantwoordt de vraag: Waar gaan we voor?

3. verdiepte kennis en inzicht op het gebied van de christelijke levensbeschouwing in de hedendaagse seculiere samenleving zodanig dat hij of zij de hermeneutische vertaalslag van klassieke theologie naar hedendaags geloven kan maken;
4. gevorderde beheersing van academische vaardigheden, en het vermogen om door middel van zelfstandig methodisch onderzoek bij te dragen aan de ontwikkeling van een onderdeel van de theologie.

Doelstelling

Als algemeen einddoel voor deze post-master geldt dat de student voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude verwerft om het predikantschap en andere theologische beroepen in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen. Het gaat dus om het aanleren van een theologische en professionele bekwaamheid tegen de achtergrond van en in gesprek met de huidige seculiere context. Dat wil zeggen dat de student bij afronding van de opleiding beschikt over de volgende competenties:

Hermeneutische en heuristische competenties

1. **Kennis:** de student beschikt over een grondige theologische kennis, die hem/haar in staat stelt op wetenschappelijk verantwoorde wijze belangrijke bronnen (waaronder de bijbel) en tradities te bestuderen, verstaanbaar uit te leggen en op constructieve wijze in contact te brengen met mensen binnen en buiten de kerk in de huidige seculiere context;
2. **Vaardigheden:** de student beschikt over de ambachtelijke en agogische vaardigheden die nodig zijn om de gemeente en haar leden procesmatig in haar ontwikkeling te begeleiden. De student beschikt over de communicatievaardigheden die het mogelijk maken te functioneren in een geloofsgemeenschap waarin mensen met verschillende achtergronden, opleidingen en geloofsbelevingen deelnemen. De student beschikt over de ambachtelijke, agogische en communicatieve vaardigheden die het mogelijk maken om als theoloog binnen diverse professionele contexten (zorg, justitie, defensie, media, onderwijs, bedrijfsleven) te kunnen functioneren;
3. **Inzicht:** de student is in staat een gecompliceerde situatie in de veelvoudige werkelijkheid van de gemeente (N.B. hier wordt gemeente breed opgevat en omvat ook diverse professionele contexten waarbinnen de moderne theoloog werkzaam kan zijn) te analyseren en daarbij de meest bruikbare theoretische kennis ter verheldering te gebruiken. De student is vertrouwd met de eigen kerkelijke traditie. De student is in staat om zichzelf/haarzelf theologisch in de breedte van de kerken en de samenleving te positioneren.
4. **Attitude:** de student is zich bewust van de wijze waarop zijn/haar persoon een instrument is in de ambts- en professionele uitoefening. De student is zich bewust van de eigen mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van de theologische beroepsuitoefening (i.p.v. predikantschap) en heeft getoond op het eigen optreden te kunnen reflecteren en dit constructief in te kunnen zetten in een permanent leerproces. De student is bekend met de wijze waarop hij of zij creatief kan omgaan met de persoonlijke ontvankelijkheid en weerbaarheid en de balans tussen bijvoorbeeld nabijheid en distantie, cognitie en emotie, privé en professioneel.

Deze doelen zijn vertaald naar de diverse onderdelen in het programma. Steeds is van belang dat er gewerkt wordt vanuit de beoogde integratie tussen het leren op beroepsmatig én persoonlijk niveau.

Beroepsmatige competenties

5. **Spiritualiteit:** De student kan reflecteren op zijn/haar eigen spirituele biografie en deze in verbinding brengen met belangrijke spirituele bronnen en/of stromingen. De student kan de eigen spiritualiteit plaatsen en omschrijven tegen de achtergrond van de hedendaagse pluralistische samenleving.
6. **Communicatie:** De student is in staat om een inschatting te maken van geëigende communicatievormen in verschillende situaties en deze te hanteren. De student is in staat om de eigen geloofstraditie te communiceren in relatie tot culturele en sociale ontwikkelingen. De student is in staat tot beargumenteerde deelname aan theologische en ethische discussies, pastorale gesprekken en de reflectie daarop. De student kan kritische en opbouwende feedback geven bij het leerproces van zichzelf en van anderen. De student heeft beschikking over een goede schriftelijke vaardigheid om in vorm van verslagen, papers en gepopulariseerde uiteenzettingen theologische vraagstukken te communiceren.
7. **Educatie:** De student heeft inzicht in verschillende leertheorieën en is in staat om vanuit een zelfstandige analyse leer- en veranderings- en opbouwprocessen in de geloofsgemeenschap en daarbuiten te initiëren, (bege)leiden en te evalueren.
8. **Voorgaan in ritueel en viering:** De student heeft kennis van de functie van ritueel en viering. De student heeft inzicht in liturgische en homiletische tradities en is in staat om in relatie tot de traditie van de eigen geloofsgemeenschap passende vormen van liturgie en prediking te ontwikkelen, daarin voor te gaan en daarop te reflecteren. De student is in staat om passende vormen van ritueel te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren ten dienste van bijzondere levenssituaties of gelegenheden in kerk en/of maatschappij.
9. **Pastoraat:** De student heeft kennis van verschillende stromingen binnen de pastorale zorg en van verschillende functies van pastoraat. Hij of zij kan omgaan met methodiek van een pastoraal gesprek en is in staat om het eigen pastoraal optreden te bereflecteren en in samenwerking met anderen pastoraal beleid te ontwikkelen.
10. **Presentie in de wereld:** De student heeft inzicht in de relatie tussen de eigen geloofstraditie en de historische ontwikkeling daarvan. De student is in staat de eigen traditie te zien in relatie tot andere levensbeschouwelijke en seculiere tradities en heeft inzicht in actuele maatschappelijke ontwikkelingen en discussies. Op grond hiervan is de student in staat tot het initiëren, organiseren en evalueren van nieuwe initiatieven op levensbeschouwelijk en zingevinggebied met een hedendaagse relevantie.
11. **Ethiek:** de student is ingevoerd in hedendaagse ethische dilemma's, zoals begin van leven, euthanasie, voltooid leven en kan groepen hierin begeleiden in het vinden van standpunten en het maken van keuzes.

3. Globale opzet van het studieprogramma 2020-2021

Het gaat om een tweejarig studietraject (120 ECTS) dat bestaat uit een eenjarige masterstudie Spiritual Care aan de Vrije Universiteit, Faculteit Religie en Theologie (60 ECTS) of een daaraan gelijkwaardige opleiding en een seminariumjaar van het Remonstrants Seminarium. 60 ECTS staat voor een voltijds studiejaar. De studie kan in deeltijd gevolgd worden, zodat de studieduur langer wordt, maar de studielast blijft gelijk.

Het curriculum van het seminariumjaar bereidt studenten verder voor op het proponentschap binnen de Remonstrantse Broederschap (zie beroepsbeeld).

Programma Theology and Religious Studies: Spiritual Care (versie 2020-2021)⁴

The Spiritual Care programme aims at preparing students as chaplain on behalf of various denominations as well as non-denominational spiritual care. The characteristic way of preparing students at VU is their formation in a particular tradition as well as the meeting of traditions. You are welcome to enroll in the Spiritual Care programme whatever your worldview. Diversity is a characteristic of our faculty and our staff is committed to make it work for you too.

The Islamic, Buddhist, Hindu, Christian Orthodox, and Jewish authorities for spiritual care are partners in the Spiritual Care programme, which means that half of the curriculum is dedicated to one of these traditions (unless you opt for non-denominational spiritual care, in which case you study in an interfaith group). Non-denominational spiritual care refers to the absence of a religious authority as partner in the programme; that does not exclude the possibility for students to dedicate themselves to their own tradition.

The first semester consists of five courses where students will find themselves in diverse group settings. The courses are Hermeneutics, Spiritual Care 1 and 2, an elective and Research Skills.

- *Hermeneutics and Spiritual Care 1 will provide you with the theoretical ground for the chaplain's core competence, i.e. the ability to interpret such experiences as suffering, dependence, vulnerability, and death in the light of the client's worldview and faith.*
- *Spiritual Care 2 will focus on the person of the chaplain as the most important instrument of spiritual care.*
- *Research Skills is the preparatory course for the thesis.*

The second semester is dedicated to one of the traditions and consists of a two-month internship, masterseminar and thesis. Internship and thesis may be dedicated to the Anglican tradition. The interfaith group will have their own masterseminar.

Curriculum seminariumjaar (postacademisch deel van de opleiding)

Studenten met onvoldoende theologische achtergrond krijgen een lichte verzwaring van 6 ECTS voor een module Bijbel Basis, zodat voor hen de studielast op 66 ECTS komt te staan.

- 6 ECTS Bijbel Basis (extra-curriculair)
- 6 ECTS Remonstrantica
- 3 ECTS Pastoraat in vrijzinnig perspectief
- 3 ECTS Ecclesiologie
- 6 ECTS Liturgie
- 6 ECTS Kwetsbaarheid en dialogen (Systematische en praktische theologie)
- 6 ECTS Bijbel en Homiletiek
- 14 ECTS Stage (in een remonstrantse gemeente)
- 10 ECTS Proponentsscriptie
- 6 ECTS seminariumbijeenkomsten

⁴ Van: <https://masters.vu.nl/en/programmes/theology-religious-studies-spiritual-care/index.aspx>
Geraadpleegd 19 juni 2020 – geen beschrijving in het Nederlands aangetroffen.

Het onderwijs wordt gegeven op vrijdag op zowel de Vrije Universiteit in Amsterdam als op het Landelijk Bureau in Utrecht, tenzij aangegeven wordt in het rooster dat het een andere weekdag en/of een andere locatie is. Colleges worden gepland in de ochtend van 10.30-12.30 uur. Eventuele middagcolleges zijn van 13.30 – 15.30 uur.

Voor de seminariumbijeenkomsten reserveren we tijd van 13.30-16.00 uur.

Voor de colleges kwetsbaarheid en dialogen worden ruimere collegetijden gehanteerd 13.30-16.30 uur.

Bijeenkomsten samenhangend met stage en supervisie kunnen afwijken van genoemde roostertijden.

Studenten die intekenen voor deelname aan een module, tekenen in voor deelname aan de bijeenkomsten en het afsluiten ervan met een toets binnen de aangegeven termijn. Daarvoor hanteren we twee data: de eerste datum is een reguliere datum. De student die voorziet dat deze datum niet gehaald gaat worden, meldt dat aan de studietoetscoördinator. Dan wordt een tweede datum gegeven als uiterste datum waarvan de betrokken docent garandeert dat hij of zij de toets nog beoordeelt binnen het lopende studiejaar. Daarna wordt deze garantie niet meer gegeven en geldt de verplichting om in het volgende studiejaar de module opnieuw te volgen, inclusief de bijeenkomsten (colleges).

4. Wijzigingen en overgangsregelingen t.o.v. curriculum 2019-2020

- Colleges die zijn gevolgd in 2019-2020, maar die niet zijn afgesloten met een voldoende beoordeelde toets, moeten opnieuw gevolgd worden in 2020-2021 of een volgend studiejaar. De deadlines voor achterstallige opdrachten uit voorgaande studiejaar vervallen allemaal op 1 september 2020. Wie dan nog openstaande opdrachten heeft staan, is verplicht de module opnieuw te volgen.
- Voor het afronden van de module Remonstrantica die gevolgd werd in 2019-2020 is de deadline op 1 oktober 2020 gesteld.
- De colleges 'Pastoraat in vrijzinnig perspectief' worden in 2020 aangeboden, maar niet in cursusjaar 2021-2022.
- Gemeentestages worden niet in cursusjaar 2020-2021 aangeboden, maar zullen worden voorbereid om in 2021 (na de zomer) van start te gaan.

5. Modulebeschrijvingen

a. Bijbel Basis (extra-curriculair)

Dit vak is bedoeld als (verplichte) basisscholing voor die studenten die in hun voorafgaande opleiding weinig basiskennis van de Bijbel hebben opgedaan.

Doelstelling

Na het volgen van dit studieonderdeel kan de student:

1. In grote lijnen aangeven wat de thema's, de opbouw en de overige literaire kenmerken zijn van een representatieve keuze van bijbelboeken uit Oude en Nieuwe Testament
2. Enkele prominente verbindende lijnen in de bijbelse literatuur herkennen en beschrijven
3. De literaire, historische en godsdiensthistorische achtergrond van de Bijbel beschrijven
4. Zelfstandig bijbelse literatuur analyseren aan de hand van close reading, intertextualiteit en contextualisering

Doelen 1, 2 en 3 dragen bij aan het bereiken van eindtermen 1, 2 en 4. Doel 4 is met name relevant voor eindterm 3.

'De afgestudeerde beschikt over voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen.' De module bevordert met name de hermeneutische competenties van de afgestudeerde, waarbij kennis, inzicht en vaardigheden vooropstaan.

Inhoud

Dit vak is bedoeld als basisscholing voor de studenten die in hun voorafgaande opleiding te weinig basiskennis van de Bijbel hebben opgedaan. Een groot deel van de tijd wordt besteed aan (1) 'zelf lezen', de opdracht om een aantal geselecteerde bijbelboeken of gedeelten daarvan te lezen en (2) 'leren interpreteren', gerichte verwerkingsopdrachten die zowel betrekking hebben op de gekozen (delen) van bijbelboeken als op enkele afzonderlijke hoofdstukken daarbinnen. Tijdens de colleges is er aandacht voor de ontstaansgeschiedenis en structuur van de Bijbel, het karakter van bijbelse literatuur en bijbelse theologie.

Onderwijsvorm

Vier dagdelen college (privatissimum) voorafgegaan en gevolgd door tussentijdse leesopdrachten primaire en secundaire literatuur. De nadruk ligt op zelfstudie. De primaire literatuur wordt verdeeld over college 2, 3 en 4. De student levert een week voorafgaand aan deze colleges een leesverslag in over de gelezen bijbelboeken volgens voorgegeven format. Verder verzorgt elke student tweemaal een detailanalyse van een voorgegeven hoofdstuk, te presenteren in een college.

Toetsvorm

De docent beoordeelt of de ingeleverde leesverslagen en detailanalyses voldoen aan de instructie bij het format. Als het ingeleverde materiaal compleet en goedgekeurd is, volgt als eindtoets een schriftelijk werkstuk. Dit is een uitgebreide eigen analyse van een bijbelboek, waarin de genoemde leerdoelen tot uitdrukking komen. Volgens nader aangegeven richtlijnen analyseert de student het bijbelboek Jona. Omvang ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave).

Docent

Dr. A. (Bert) Dicou (bijbelwetenschapper en predikant VPKB Antwerpen)

Primaire literatuur:

Selectie uit de boeken van de Bijbel. Gelezen worden: Genesis, Exodus 1-24 en 32-34, Ruth, 1 en 2 Samuel, Jesaja 1-12 en 40-55, Jona, Psalmen 1-25 en Mattheüsevangelie 1-7, Lucasevangelie met Handelingen 1-10, Johannesevangelie 1-4, 12-13, 18-21, Brieven aan de Filippenzen en de Efeziërs.

Te gebruiken bijbelvertaling: *Nieuwe Bijbelvertaling* (2004), Uitg. NBG. Meer bijbelvertalingen zijn te vinden op www.debijbel.nl

Literatuur over de bijbel waarmee tijdens de colleges gewerkt wordt:

Paula Gooder, *The Bible A Beginners Guide*, London: Oneworld Publications, 2013

Klaas Spronk/Archibald van Wieringen, red., *De Bijbel theologisch. Hoofdlijnen en thema's*, Zoetermeer: Meinema 2011

NB het boek van Spronk/Van Wieringen is recent uitverkocht geraakt. Wie het niet heeft kunnen aanschaffen, neme als alternatief:

Robert Alter/Frank Kermode, ed., *The Literary Guide to the Bible*, Cambridge (Mass.): The Belknap Press of Harvard Univ. Press, 1987.

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: juni – november 2020 (vier onderwijsbijeenkomsten)

Inleveren eindtoets: 11 januari 2021

b. Module Remonstrantse kerkgeschiedenis ('Remonstrantica')

Doelstelling

Na afronding van deze cursus is de student in staat:

1. de grote lijnen van de remonstrantse kerkgeschiedenis te beschrijven,
2. de eigenheid van de remonstrantse geloofsbeleving en kerkvorm tegen een historische achtergrond te duiden,
3. de remonstrantse traditie te plaatsen binnen het bredere kader van het vrijzinnig christendom in Nederland, en
4. de belangrijkste ontwikkelingen in de vrijzinnige theologie in Nederland vanaf de zestiende eeuw te schetsen en zijn of haar eigen theologische positie te beschrijven in relatie tot deze historische ontwikkelingen.

Deze doelstelling staat in dienst van de eerste eindterm van de remonstrantse predikantsopleiding: 'de afgestudeerde beschikt over voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitude om het predikantschap in de laat-moderne samenleving in een voortgaand leerproces zelfstandig te kunnen uitoefenen.' Zij bevordert met name de hermeneutische en heuristische competenties van de afgestudeerde op het niveau van kennis en inzicht.

Inhoud

In de colleges wordt de geschiedenis van de remonstranten behandeld in het bredere kader van de kerk- en theologiegeschiedenis van het vrijzinnige christendom. Bijzondere aandacht krijgen:

- De wortels in Humanisme en vroege Reformatie; het veelstromenland van het Nederlandse protestantisme en de positie daarbinnen van de 'rekkelijken'
- Het theologische conflict rond Arminius, de Remonstrantie, de Synode van Dordrecht en het ontstaan van de Remonstrantse Broederschap
- Remonstranten in de tijd van de Verlichting
- Remonstranten en de moderne theologie van de negentiende eeuw
- Remonstranten in de twintigste eeuw: links- en rechtsmodernisten, oecumene, belijdenis
- Remonstranten op weg in de eenentwintigste eeuw

Onderwijsvorm

Hoorcolleges en literatuurstudie

Toetsvorm

De cursus wordt afgesloten met een schriftelijk werkstuk van ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave), waarin de student een aspect of onderdeel van de remonstrantse kerkgeschiedenis beschrijft en situeert binnen de bredere geschiedenis van het vrijzinnig christendom. Over dit werkstuk vindt een eindgesprek plaats met de docent.

Docent

Prof. dr. P.J.A. (Peter) Nissen (hoogleraar Oecumenica Radboud Universiteit Nijmegen en remonstrants predikant Nijmegen)

Tentamenliteratuur

E.H. Cossee, Th.M. van Leeuwen en M.A. Bosman-Huizinga, *De remonstranten*, Kampen: Kok, 2000 (serie Wegwijs).

Eric H. Cossee, 'Tegendraadse theologie: terugblik op vier eeuwen vrijzinnigheid in Nederland', in: Willem B. Drees (red.), *Een beetje geloven. Actualiteit en achtergronden van het vrijzinnig christendom*, s.l.: Balans, 1999, 181-200.

G.J. Hoenderdaal en P.M. Luca (red.), *Staat in de vrijheid. De geschiedenis van de remonstranten*, Zutphen: Walburg Pers, 1982

Koen Holtzapffel en Marius van Leeuwen (red.), *De Remonstrantie 400 jaar. Ontstaan, historie, actualiteit*, Zoetermeer: Meinema, 2010, t/m p. 105.

Rienk Klooster, *Het vrijzinnig protestantisme in Nederland*, Kampen: Kok, 2006 (serie Wegwijs).

Th. Marius van Leeuwen, Keith D. Stanglin and Marijke Tolsma (eds.), *Arminius, Arminianism, and Europe. Jacob Arminius (1559/60-1609)*, Leiden-Boston: Brill, 2009, IX-XXII (Th. Marius van Leeuwen, 'Introduction: Arminius, Arminianism, and Europe') en 3-24 (Keith D. Stanglin, 'Arminius and Arminianism: an overview of current research').

Peter Nissen, *Verborgen geloof. Vier eeuwen remonstrantse geloofsbeleving*, Nijmegen: Vantilt, (nog te verschijnen).

Simon Vuyk, *De Arminiaanse Vredeskerk. Redevoeringen van Jacobus Arminius (1606) en Simon Episcopijs (1618) over de onderlinge verdraagzaamheid der christenen*, Hilversum; Verloren, 2015.

Benodigde voorkennis

Globale kennis van de geschiedenis van het christendom wordt verondersteld. Die kan, indien nodig, verkregen worden door lezing van:

Nico van den Akker en Peter Nissen, *Wegen en dwarswegen. De geschiedenis van tweeduizend jaar christendom in hoofdlijnen*, Amsterdam: Boom, 1999 (vijfde druk 2014).

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: najaar 2020 (zes onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum eindpaper: 22 januari 2021

c. Pastoraat in Vrijzinnig Perspectief⁵

Doelstelling

Na afronding van dit deel:

1. Heeft de student kennis gemaakt met de ontwikkeling van de betekenis van pastoraat in een (post) seculiere wereld (waarbij specifiek aandacht voor het vrijzinnige aspect).
Eindtermen 3 en 4
2. Heeft de student actief kennis gemaakt met en gereflecteerd op een vrijzinnig pastorale praktijk. *Eindterm 1 en 3*

⁵ Per 2019-2020 is de eerdere module "De Predikant, de Gemeente en de Kerk" (PGK) van 6 ECTS opgedeeld in twee modules van 3 ECTS: Pastoraat in vrijzinnig perspectief en Praktische Ecclesiologie.

3. Heeft de student een realistisch beeld van verschillende bestaande pastorale praktijken in vrijzinnig verband alsook ideeën over de ontwikkeling van oude en nieuwe praktijken. *Eindterm 1 en 2*
4. Heeft de student gereflecteerd op zijn eigen aanstaande positie als predikant en pastor in relatie tot pastorale praktijken in vrijzinnig verband. *Eindterm 1, 2 en 3*
5. Kan de student (op basis van praktijkervaring, literatuur, colleges, groepsgesprek, reflectie, etc.) zijn eigen visie op (het belang van) pastoraat in vrijzinnig verband verwoorden (gesproken en op schrift). *Eindtermen 1, 3 en 4*

Inhoud

In deze reeks, bestaande uit vier interactieve colleges, wordt naast een inleiding in (de geschiedenis van) pastoraat, specifiek in vrijzinnig perspectief, nader kennism gemaakt met de betekenis van pastoraat vanuit verschillende levensbeschouwelijke contexten. Daarnaast proberen we samen de contouren te ontwaren van een toekomstbestendig pastoraat. We bespreken de positie van professional en vrijwilliger en de verhouding tussen pastoraat en samenleving. In een afsluitend college delen studenten en toehoorders de eigen ervaringen met en observaties van een pastorale praktijk doormiddel van een korte presentatie.

Onderwijsvorm

Voorafgaande of ten tijde van de collegereeks nemen alle studenten en toehoorders deel aan tenminste één pastorale praktijk. De bevindingen worden in het afsluitende college gepresenteerd en doormiddel van een groepsgesprek uitgediept. De eindtoetsing vindt plaats doormiddel van een verslag, waarin zowel het plan van aanpak voor de participerende observatie, het verslag van de bevindingen in de pastorale praktijk, als een persoonlijke reflectie op je rol als (toekomstig) professional in pastoraat, ingebed in de in de colleges behandelde literatuur, worden uitgewerkt.

Vorbereidende opdracht: Bezoek voor het derde college een pastorale praktijk in vrijzinnig verband en voer daar een participerende observatie uit. Maak voorafgaande aan je bezoek een plan van aanpak met daarin een beschrijving van je doel, je vragen en je verwachtingen (opdracht A). Neem deel aan de pastorale praktijk (dit kan meekijken met een individueel gesprek, een groepsgesprek of andere groepsactiviteit zijn (etc.)). Overleg bij twijfel over geschiktheid van de praktijk met de docent. Schrijf na afloop een kort verslag (opdracht B). Verwerk daarin je bevindingen (teruggrijpend op je plan van aanpak). Betrek de aangereikte literatuur op je ervaring en het verstaan van de bijeenkomst (groep of individueel), verwerk ook een klein stukje verbatim. Reflecteer op je praktijkervaring aan de hand van (door jou gekozen delen van) H3 van Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging. Tijdens het derde college wordt je gevraagd om je bevindingen te pitchen aan de groep. We gaan daarna in gesprek over je ervaring. Dit onderdeel wordt niet becijferd, maar behoort wel tot de afronding.

Schriftelijke toetsing

Reflectieverslag (max. 10 pagina's) bestaande uit drie onderdelen

- A. Plan van aanpak voorafgaande aan bezoek vrijzinnig pastorale praktijk (wie, wat, waar en hoe. En waarom deze praktijk? Wat verwacht je? Wat zijn je vragen?) Zie voorbereidende opdracht.
- B. Verslag van een vrijzinnige pastorale praktijkervaring (incl. kort verbatim). De tijdens de colleges aangereikte literatuur wordt betrokken op de praktijkervaring en het 'verstaan' van het verbatim. Er wordt gereflecteerd op de praktijkervaring aan de hand van (door jou

gekozen delen van) H3 van Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging. Zie voorbereidende opdracht.

- C. Persoonlijke reflectie op vrijzinnig pastoraat. Op basis van de participerende observatie, de literatuur, de colleges en de bespreking van de praktijkervaringen van de andere cursisten reflecteert de student op zijn of haar eigen positie als (toekomstig) predikant en pastor in relatie pastorale werkpraktijken in vrijzinnig verband. De reflectie komt tot stand via de SWOT-methode en wordt daarna verder uitgewerkt.

Omvang en weging

Opdracht A: max. 1 pagina.

Opdracht B: max. 4 of 5 pagina's. Vormt samen met onderdeel A de helft van je eindcijfer voor dit onderdeel van deze module. Het pitchen van de praktijkervaring aan de groep is onderdeel van de toetsing maar wordt niet los beoordeeld.

Opdracht C: max. 4 of 5 pagina. Vormt de helft van je eindcijfer voor dit onderdeel van deze module.

Docent: dr. F. (Froukje) Pitstra

Studiepunten: 3 ECTS (vier onderwijsbijeenkomsten)

Periode: najaar 2020

Inleveren opdrachten: Het gehele reflectieverslag (drie opdrachten samengevoegd) wordt uiterlijk 13 november digitaal ingeleverd bij de docent.

Literatuur

Berkvens-Stevelinck, Christiane & Vries, Sytse, de, Vieren en bevieren. Liturgische bouwstenen voor kleine geloofsgemeenschappen (Zoetermeer, 2009)

Dijkstra-Algra, Nynke, Pastoraat voor iedereen. Praktische adviezen voor de gemeente. (Zoetermeer 2004)

Dulk, Maarten ten en Zock Hetty, Pastoraat In Cultuurfilosofisch Perspectief (Zoetermeer 2001)

Ganzevoort, R. & Visser, J., Zorg voor het verhaal, achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding (Zoetermeer, 2007)

Menken-Bekius, C. & Meulen, H. van der, Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging, Kampen, 2007.

Minderhoud, Jan, Luisteren is een kunst. Over het voeren van verschillende gesprekken in het pastoraat (Zoetermeer, 2009)

Nouwen, Henri, Creatief Pastoraat (Tielt 2017)

Rasor, Paul, Faith without certainty, A ministry of presence (Boston 2007)

Schuhmann Carmen & Damen, Annelieke, Representing the Good: Pastoral Care in a Secular Age, Pastoral Psychology, Springer juni 2018, via:
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11089-018-0826-0> (open access)

Smit, Johan Tot de kern komen. De kunst van het pastorale gesprek (Kampen 2006) Tielman, Dick, Geloofscrisis als gezichtsbedrog (Kampen 1995)
Veltman, Ina, "Jouw eigen diversiteit ontmoet de diversiteit van de ander", verslag van de studiedag Vrijzinnig Pastoraat, NieuwWij.nl. via <https://www.nieuwwij.nl/themas/jouw-eigen-diversiteit-ontmoet-de-diversiteit-van-de-ander/>

Walton, Martin, Gratuïteit en gastvrijheid De 'onteigening' van het pastoraat, Pastorale Perspectieven 159 - 2013/2, pp 5-11, via:
<http://www.pastoralezorg.be/cms2/uploads/elisabeth/file/pastorale%20gesprekken/Pastorale%20Perspectieven%20-%20Artikel%20M%20Walton.pdf>

d. De predikant, de gemeente en de kerk (Ecclesiologie)

Deze module behandelt actuele ecclesiologische discussies met aandacht voor de rol van de predikant in het ontwikkelen van kerkelijk beleid.

Doelstelling:

Na afronding van de cursus,

- heeft de student inzicht in de (veranderende) betekenis van geloofsgemeenschappen in Nederland
- en kan hij/zij dit inzicht omzetten in een eigen visie op de huidige en toekomstige betekenis van een remonstrantse gemeente en de Remonstranten
- kan de student een bijdrage leveren aan de bezinning op beleid in lokale gemeente en landelijke kerk

Inhoud:

Bestudering en actieve verwerking van inzichten uit de vakliteratuur, toegepast op de huidige Remonstrantse kerkelijke praktijk, incl. vernieuwingsinitiatieven. Aan de orde komen de positionering van een kerkgenootschap lokaal en landelijk in de samenleving en diverse organisatie-aspecten van een kerkelijke gemeente in diverse 'levensfasen', inclusief de taak en rol daarbinnen van een predikant.

Eindtermen van de opleiding: 1 en 3.

Competenties: van de hermeneutische en heuristische, met name kennis, vaardigheden en inzicht. Beroepsmatige: op de eerste plaats presentie in de wereld, verder: spiritualiteit en communicatie.

Toetsvorm:

Tussentijdse toetsing: voorbereidende opdrachten per college. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing.

Eindtoetsing: de studenten formuleren op basis van de bestudeerde literatuur ecclesiologische vragen die zij meenemen naar hun predikantsstage en daar beantwoorden op basis van eigen veldonderzoek. Rapportage (max. 5000 woorden) van de bevindingen dient te geschieden in gesprek met de opgegeven literatuur.

Docent:

Dr. A. (Bert) Dicou

Literatuur:

Rein Brouwer et al, *Levend lichaam, Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland*, Kampen: Kok 2007

Nynke Dijkstra-Algra & Sake Stoppels, *Back to basics*, Zoetermeer: Boekencentrum 2017

Stuart Murray, *A Vast Minority. Church and Mission in a Plural Culture*, Milton Keynes: Paternoster, 2015

Studiepunten: 3 ECTS

Periode: januari-mei 2021 (vijf onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum rapportage: 28 juni

e. Liturgie**Doelstelling (leerdoelen)**

In deze module staat de behandeling van de volgende vragen centraal:

- Wat is liturgie?
- wat is goede liturgie?
- hoe maak je goede liturgie?

Daarbij wordt gewerkt aan een vijftal afzonderlijke leerdoelen:

Na het volgen van dit studieonderdeel

1. heeft de student inzicht in de betekenis van liturgie als geloofscommunicatie en in kwaliteitscriteria voor goede liturgie (in diverse liturgische tradities)
2. kent de student de liturgische opbouw van gewone en bijzondere kerkdiensten en de functie van de diverse onderdelen daarbinnen
3. kan de student zulke diensten voorbereiden en uitvoeren op een manier die aansluit bij en creatief voortbouwt op de remonstrantse liturgische traditie, incl. de rituelen behorende bij avondmaal, doop, bevestiging, huwelijk, uitvaart
4. kan de student het Liedboek gebruiken en andere muzikale bronnen integreren in de dienst
5. kan de student bijdragen aan het vernieuwen van de liturgie, zowel door het creëren van nieuwe vormen als door het leveren van een gefundeerde bijdrage aan het beleidsmatige gesprek over remonstrantse liturgievernieuwing.

Inhoud

In deze module wordt gereflecteerd op de betekenis van liturgie in het algemeen, op de variatie in liturgische vormen, en op de liturgische praktijk in remonstrantse gemeenten. Hierbij zullen praktijkvoorbeelden besproken worden van alle vormen van liturgie, doop, avondmaal, huwelijk, uitvaart, gedachtenis, kerst/pasen/pinksteren; liedkeus, beeldgebruik, andersoortige vieringen. Daarnaast staat het zelf ontwerpen van zowel meer traditionele als meer vernieuwende liturgie op het programma.

Eindtermen van de opleiding: 1, 3, 4.

Competenties: alle hermeneutische en heuristische competenties worden bevorderd, kennis, vaardigheden, inzicht en attitude, waarbij speciale aandacht uitgaat naar liturgische attitude. De centrale beroepsmatige competentie van deze module is voorgaan in ritueel en viering, waaraan

direct gerelateerd de competenties spiritualiteit en communicatie. Maar er gaat ook aandacht uit naar het bevorderen van de competentie presentie in de wereld, aangezien de praktijk van liturgie en rituelen uit de christelijke geloofstraditie zich ook steeds meer zal bewegen buiten de kerkmuren.

Onderwijsvorm en leeractiviteiten

Hoor-/werkcollege met tussentijdse liturgische opdrachten en opdrachten bestuderen literatuur incl. liturgisch materiaal. Veldwerk, observatie-opdrachten.

Toetsvorm

Tussentijdse toetsing: diverse voorbereidings- en verwerkingsopdrachten gekoppeld aan de colleges. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing. Wie door absentie verhinderd is een of meer opdrachten uit te voeren, ontvangt van de docent een vervangende opdracht.

Eindtoetsing: schriftelijk werkstuk van ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave), waarin de student aan de hand van opdrachten liturgische vieringen samenstelt en blijk geeft van inzicht in relevante achtergrondliteratuur.

Docent

Dr. A. Dicou

Verplichte literatuur

Bert Dicou, Claartje Kruijff, Joost Röselaers, red., *Ons leven vieren. Remonstranten en anderen over liturgie, met een ruime keus aan teksten en voorbeelden uit de praktijk*, Utrecht: KokBoekencentrum, 2019, 1-139

M. van Leeuwen, 'De onalledaagse taal van de liturgie', in M. Barnard, N. Schuman, *Nieuwe wegen in de liturgie: De weg van de liturgie – een vervolg*, Zoetermeer 2002, 65–82 (wordt verstrekt)

Gedeelten uit Marcel Barnard, Johan Cilliers, Cas Wepener, *Worship in the network culture. Liturgical Ritual Studies. Fields and Methods, Concepts and Metaphors*, 2014, pp. 1-35, 275-292, 323-381

Een gering gebeuren. Remonstranten en de doop, Utrecht: Remonstranten

Marius van Leeuwen, "De Heer roept ons allen' Over viering en beleving van de maaltijd", in: Bert Dicou en Johan Goud, red., *Een mens – vol van Geest. Jezus in woord en beeld*, Zoetermeer: Meinema, 2008, 139-147 (wordt verstrekt)

Samuel Wells, ed., *Liturgy on the Edge, Pastoral and Attractional Worship*, Norwich: Canterbury Press 2018, chs. 1,2,5

Liturgisch materiaal (ter beschikking hebben)

Bert Dicou, Claartje Kruijff, Joost Röselaers, red., *Ons leven vieren. Remonstranten en anderen over liturgie, met een ruime keus aan teksten en voorbeelden uit de praktijk*, Utrecht: KokBoekencentrum, 2019, 143-259

Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk

Aanbevolen naslagliteratuur

Paul Oskamp en Niek Schuman (red.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Zoetermeer: Meinema, 2008

Marcel Barnard en Paul Post, *Ritueel bestek. Antropologische kernwoorden van de liturgie*, Zoetermeer: Meinema, 2001

Dienstboek. Een proeve, Zoetermeer: Boekencentrum 1998

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: september – december 2020 (zes onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum eindwerkstuk: 18 januari 2021

f. Kwetsbaarheid en dialogen

Inhoud vak

In deze module staat het leren herkennen, analyseren en vergelijken van levensbeschouwelijke (religieus en seculier) duidingen van menselijke kwetsbaarheid centraal. Studenten verdiepen zich in de theoretische onderbouwing van een dialogische theologie van kwetsbaar leven zoals uitgewerkt in diverse publicaties van C. Anbeek. Praktisch oefenen zij door een aantal etappes te spelen van het dialoogspeel *Tussen zon en maan. Over ervaringen van schoonheid en chaos*.

Doelstellingen

1. De student kan het verband tussen ervaringen van kwetsbaarheid (contrastervaringen) en levensbeschouwelijke duidingen van het menselijk bestaan benoemen, analyseren en hier kritisch op reflecteren (evalueren) (eindtermen remonstrants seminarium 1 en 3).
2. De student kan vanuit zelf doorleefde contrastervaringen de eigen levensbeschouwelijke duiding articuleren, en hierbij verbindingen leggen met (traditionele) levensbeschouwelijke bronnen (eindtermen remonstrants seminarium 2 en 4).
3. De student kan respectvol communiceren met mensen uit de eigen en andere levensbeschouwelijke traditie(s) en de mogelijk optredende verschillen van visies verhelderen (eindtermen remonstrants seminarium 1, 2, 3 en 4).
4. De student kan binnen verschillende contexten (zorgteams, organisaties, groepen cliënten, maatschappij-breed) het verband tussen ervaringen van kwetsbaarheid (contrastervaringen) en het zoeken naar levensbeschouwelijke duidingen benoemen en het belang hiervan voor anderen verhelderen (eindtermen remonstrants seminarium 2 en 3).
5. De student kan groeps gesprekken over contrastervaringen en de zoektocht naar levensbeschouwelijke duidingen (in verschillende contexten: kerken, zorgteams, organisaties, groepen cliënten) stimuleren en ondersteunen (eindtermen remonstrants seminarium 2, 3 en 4).

Inhoud

De kwetsbaarheid van het leven manifesteert zich dikwijls in *contrastervaringen*, ontregelende en openbrekende ervaringen.

Levensbeschouwingen, maar ook politieke filosofieën en ideologieën, kun je zien als 'zoektochten naar antwoorden' op belangrijke vragen van het menselijk bestaan. Deze fundamentele vragen in het menselijk bestaan zijn bijvoorbeeld: Wat is van uitermost belang? Wat is onze plek te midden van alles wat er is? Wie is de mens? Hoe kunnen wij ons verhouden tot lijden en onrecht? Wat inspireert ons? Naar welke toekomst streven wij?

Breekpunten in het bestaan, waarbij kwetsbaarheid, eindigheid, niet-maakbaarheid, machteloosheid, maar ook schoonheid, verrukking en verwondering zich manifesteren, intensiveren dikwijls een zoektocht naar antwoorden op deze fundamentele vragen. In deze ervaringen wordt zichtbaar en voelbaar wat van belang is in het menselijk bestaan. De zoektocht die volgt gaat over hoe we dit belangrijke kunnen verwoorden of op andere wijze tot uitdrukking kunnen brengen, en ons leven ernaar inrichten.

Aan de hand van verschillende teksten verdiepen studenten zich in de inhoud en vormgeving van verschillende levensbeschouwingen met betrekking tot kwetsbaarheid en belangrijke thema's die daardoor zichtbaar worden. Levensbeschouwingen formuleren op systematische wijze een visie op het bestaan. In de christelijke theologie vind je deze in de *loci* van de systematische theologie. Een centrale vraag in de module is in hoeverre klassieke antwoorden passen bij de contrastervaringen van gelovige en zoekende mensen van vandaag de dag.

Vervolgens staat de eigen levensbeschouwelijke zoektocht centraal: welke contrastervaringen benoemt de student als bepalend voor zichzelf? Welke zoektocht ontvouwde zich en welke levensbeschouwelijke bronnen wezen een weg? Wat licht op als wij in dialoog gaan over deze ervaringen en wat zij ons brachten? Hoe kunnen wij dit alles vertalen naar onze levensbeschouwelijke traditie?

Ten slotte staat de vraag centraal hoe je in groepsverband, met deelnemers met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden, het gesprek over ervaringen van kwetsbaarheid en de levensbeschouwelijke inzichten die daaruit voortkomen kunt stimuleren en ondersteunen. Een deel van de contacturen bestaat uit het oefenen van deze gesprekken aan de hand van het dialoogspeel *Tussen zon en maan. Dialoogspeel over ervaringen van schoonheid en chaos*.

Onderwijsvorm

Hoor- / werkcolleges met discussie (10 bijeenkomsten van 3 uur = 30 uur) en voorbereidingsopdrachten dialoogspeel (12 uur). Bestudering literatuur (132 uur = 800 pp.).

Toetsing

De beoordeling vindt als volgt plaats: • Participatie; • Reisverslag gespeelde etappes dialoogspeel • Take Home Tentamen

Docent: Prof. dr. C.W. (Christa) Anbeek

Verplichte literatuur (o.a.):

Anbeek, Christa (2019) Nataliteit. In: *Ouderlingenblad voor pastoraat en gemeenteopbouw* december 2019 nr 1109 jaargang 97, p. 12-17 (PDF CANVAS)

Anbeek, C. (2018a). *Voor Joseph en zijn broer. Van overleven naar spelen en andere zaken van ulziem belang*. Utrecht: Ten Have.

Anbeek, Christa (2018b). Kwetsbaarheid als bron van geloof, hoop en liefde. Ontwikkeling van een dialoogspeel. *Tijdschrift voor Geestelijke Verzorging*. Jr21/nr91, p.12-20 (PDF Canvas)

Anbeek, C. & Jong, de A. (2013a). *De berg van de ziel. Een persoonlijk essay*. Utrecht: Ten Have p. 7-29 (PDF CANVAS)

Anbeek, C. (2013 b). *Aan de heidenen overgeleverd. Hoe theologie de 21ste eeuw kan overleven*. Utrecht: Ten Have. OF:

Anbeek, C.W. (2017). World-viewing Dialogues on Precarious Life: The Urgency of a New Existential, Spiritual, and Ethical Language in the Search for Meaning in Vulnerable life. *Essays in the Philosophy of Humanism*, 25 (2), 171-185. (PDF CANVAS)

Arendt, Hannah. (1994). *Vita Activa*. Amsterdam: Boom. p. 173-186 (PDF Canvas)

Bieler, Andrea (2017). Enhancing Vulnerable Life: Phenomenological and Practical Theological Explorations. In: *Exploring Vulnerability*. Heike Springhart, Günter Thomas (eds). Göttingen, Bristol: Vandenhoeck & Ruprecht. P. 71-82 (PDF CANVAS).

Brison, S.J. (2017). Personal Identity and Relational Selves. In: *The Routledge Companion to Feminist Philosophy*. Ann Carry, Serene J. Kaller, Alison Stone (eds). p. 218-230. (PDF CANVAS)

Cavarero, Adriana (2015). Narrative Against Destruction. In: *New Literary History* 46: 1-16. (PDF CANVAS)

Droogers, André (2011). Religie en zingeving als spel. In *Religie & Samenleving* Jrg 6, nr 1 mei 2011, p. 9-23.

Gopnik, Alison (2009). *The Philosophical Baby. What children's minds tell us about truth, love & the meaning of life* Gopnik, Londond: The Bodley Head, p. 19-46 (PDF CANVAS)

Hellemans, Staf (2019). *De grote transformatie van religie en van de katholieke kerk*. Tilburg University. (PDF CANVAS)

Huizinga, Johan (2008). *Homo Ludens. Proeve eener bepaling van het spel-element der cultuur*. Amsterdam: Amsterdam University Press. P.8-42 (PDF CANVAS)

Mackenzie, C. (2014). The Importance of Relational Autonomy and Capabilities for an Ethics of Vulnerability. In: *Vulnerability. New Essays in Ethics and Feminist Philosophy*. Mackenzie, C., Rogers, W., Dodds, S. (eds). Oxford University Press. pp. 33-59 (PDF)

Pulcini, Elena (2010). Rethinking Community in the Global Age. In: *Iris*, Issn 2036-3257, II, 3 April 2010, p. 87-101 © Firenze University Press (PDF CANVAS)

Thomassen, Bjorn (2018). Thinking with Liminality. The boundaries of an Anthropological Concept. In: *Breaking Boundaries. Varieties of Liminality*. Agnes Horvat, Bjorn Thomassen, Harald Wydra (eds). New York, Oxford Berghahn Books, p. 39-58 (PDF CANVAS)

Sebald W.G. (1993) Paul Bereyter. In: *Des emigrés. Vier geïllustreerde verhalen*. Amsterdam: Van Gennep. p. 29-64 (PDF CANVAS)

Stone, Alison (2019). *Being Born. Birth and Philosophy*. Oxford University Press. p. 66-100

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: januari – april 2021 (tien onderwijsbijeenkomsten)

Inleverdatum rapportage: 4 juni 2021

g. Bijbel en Homiletiek

Inhoud

In deze module wordt ingegaan op de betekenis van de Bijbel als geloofsbron in een vrijzinnig-christelijke geloofsgemeenschap in kringwerk en prediking en wordt de student getraind in de bijbehorende competenties.

Doelstelling (leerdoelen)

Aan het eind van deze cursus

1. heeft de student een visie ontwikkeld op de betekenis van de bijbel als bron voor geloofsbezinning
2. en weet hij/zij zinvolle verbanden te leggen tussen de bijbel als geloofsbron en ervaringen en context van de gemeente ('contextueel bijbellezen') en kan hij/zij deze vaardigheid benutten voor diverse gemeenteactiviteiten rond de bijbel
3. kan de student daarbij verbanden leggen met diverse hedendaagse cultuurbronnen (literatuur, film, beeldende kunst) en actuele maatschappelijke thema's
4. heeft de student kennis verworven over homiletiek en het gebruik van de preek als communicatiemiddel
5. en is hij/zij in staat deze kennis te benutten voor het maken van een preek voor een kerkdienst (incl. die bij een uitvaart, doop, huwelijk of andere viering), en deze adequaat uit te voeren

Onderwijsvorm

Hoor-/werkcollege incl. tussentijdse leesopdrachten primaire en secundaire literatuur. Preekoefeningen - studenten bereiden een (deel van) een overweging voor waarop feedback wordt gegeven.

Toetsvorm

Tussentijdse toetsing: diverse verwerkingsopdrachten bij de opgegeven literatuur. Deelname en voldoende uitvoering noodzakelijk voor deelname eindtoetsing. Eindtoets: zelfstandig exploreren van een bijbels thema, incl. het leggen van contextualiserende, culturele en maatschappelijke verbanden, en het verwerken hiervan in een preek.

N.B. de toetsing van het preken als voordracht vindt plaats in het kader van de stage (in de zogeheten 'Proefviering')

Eindtermen van de opleiding: 1, 3, 4.

Competenties: alle hermeneutische en heuristische competenties worden bevorderd, kennis, vaardigheden, inzicht en attitude. Beroepsmatige: voorop staan: voorgaan in ritueel en viering, spiritualiteit en communicatie. daarnaast ook presentie in de wereld en ethiek.:

Docent

Dr. A. Dicou

Literatuur

Sigrid Coenradie, Bert Dicou, Anne Claar Thomasson-Rosingh, *Re-imagining the Bible for Today*, London: SCM 2017

Henk van der Meulen, *Als een leerling leren preken: Preekvoorbereiding stapsgewijs..*

Zoetermeer: Boekencentrum, 2016

Paul Oskamp en Rudolf Geel, *Concreet en beeldend preken*. Coutinho, 1999 (2012)
John Riches, *What Is Contextual Bible Study?: A Practical Guide with Group Studies for Advent and Lent*. London: SPCK, 2010.
Jonathan Sacks, *Not in God's Name: Confronting Religious Violence*. London: Hodder and Stoughton Ltd., 2016

Naslagwerk

Marcel Barnard, Gerda van de Haar, red., *De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw*, Zoetermeer: Meinema, 2009

Studiepunten: 6 ECTS

Periode: januari – april 2021

Inleveren eindtoets: 23 mei

h. Stage

De stage in een remonstrantse (of samenwerkings-) gemeente in het seminariumjaar van het Remonstrants Seminarium heeft een omvang van 14 ECTS, waarvan 2 ECTS aan supervisie wordt besteed. Wie als onderdeel van de VU master spiritual care een stage doet, zal deze in afstemming met het remonstrants seminarium invullen. Daarbij wordt vast vooruitgekeken naar de mogelijke invulling van de tweede stage in het postacademische deel van de opleiding (het seminariumjaar).

De hoogleraar draagt voor de stages de eindverantwoordelijkheid. Wat procedures en beoordeling betreft volgen deze stages het model van de VU.

De stages worden voorbereid in het voorjaar van 2021. De werkzaamheden op de stageplaats kunnen beginnen vanaf de zomer 2021 met de start van het kerkelijk seizoen. De looptijd is vrij ruim en flexibel (richtlijn tussen vier en acht maanden). In het stageplan wordt de stageperiode vooraf in overleg met de (extern aangetrokken) stagedocent en de werkbegeleider (de predikant van de betreffende gemeente) afgebakend.

Tijdens de stage vindt er een groepssupervisietraject plaats o.l.v. een externe supervisor, waarin studenten reflecteren op de beroepspraktijk. In onderscheid op de stagebegeleiding staat hierin niet het 'wat' van het handelen centraal, maar de *blik* van de student op het wat van het handelen.

Daarmee draagt de supervisie bij aan het vierde aspect van de hermeneutische competentie, namelijk de attitude (zie p. 5): "De student is zich bewust van de wijze waarop zijn/haar persoon een instrument is in de ambts- en professionele uitoefening ... en heeft getoond op het eigen optreden te kunnen reflecteren en dit constructief in te kunnen zetten in een permanent leerproces".

Voor een volledige beschrijving van de stage inclusief een uitgebreide beschrijving van de supervisie, zie stagegids 2019-2020 (versie juni 2019).

i. Proponentsscriptie

De proponentsscriptie (10 ECTS) is een proeve van bekwaamheid die wordt afgelegd aan het einde van het seminariumjaar. De academische vereisten zijn gelijk aan die de VU hanteert voor masterscripties. De VU stelt de volgende leerdoelen voor een thesis:

Leerdoelen

Uit de scriptie moet onder meer blijken dat de student in staat is zelfstandig:

- a. verworven kennis en inzicht in een geselecteerd vakgebied te demonstreren;
- b. een vraagstelling voor het onderzoek te formuleren en een opzet voor een scriptieonderzoek te ontwerpen;
- c. bronnen en/of data en/of vakwetenschappelijke literatuur te verzamelen, te bestuderen en te evalueren;
- d. onderzoek uit te voeren overeenkomstig de gangbare methode(n) die voor de gekozen vraagstelling relevant is (zijn);
- e. een individueel leerproces te voltooien door in correct taalgebruik van het verrichte onderzoek verslag te doen op een transparante, methodisch verantwoorde, zorgvuldig beargumenteerde en gedocumenteerde wijze;
- f. kritisch en creatief denkvermogen zichtbaar te maken.

Als onderwijskundige doelen zijn hierin verwerkt: kennis en inzicht (a), toepassen van kennis en inzicht (b, c, d), oordeelsvorming (c, f), communicatie (e, f), leervaardigheden (e, f).

De onderwerpskeuze voor de proponentsscriptie wordt in samenspraak met een staf lid nader bepaald en zal een relatie hebben met de remonstrantse (kerk)geschiedenis of met een voor remonstranten aangelegen hedendaags theologisch thema (bijvoorbeeld tolerantie, vrijheid, geloof en cultuur). De persoonlijke drijfveren van de studenten komen aan bod in de vorm van een reflectie op hun motivatie om zich aan de remonstranten te verbinden, gerelateerd aan het onderwerp van de scriptie.

Een goedgekeurde proponentsscriptie vormt de toegang tot het proponentsexamen, waar curatoren en andere stemgerechtigde aanwezigen de student over de scriptie kunnen bevragen.

Omvang van de scriptie is 12.500 - 17.000 woorden.

De procedure omtrent de proponentsscripties en de toewijzing van een eerste en tweede beoordelaar wordt in het najaar van 2020 nader uitgewerkt.

6. Seminariumbijeenkomsten

Doelstelling en berekening studiepunten

De bijeenkomsten zijn bedoeld als vormende activiteit die bijdraagt aan het zich professioneel en persoonlijk thuis voelen van de theologiestudent binnen de Remonstrantse Broederschap als kerkgenootschap, met het oog op de eigen toekomstige beroepspraktijk.

- Bevorderen onderlinge bekendheid en vertrouwdeheid
- Motivatie voor de studie hoog houden
- Bijdragen aan studievoortgang en studietempo
- Zicht op inhoud predikantschap
- Aandacht voor vormende vragen m.b.t. het ambt
- Spirituele vorming

Vorm

In enkele blokken staan seminariumbijeenkomsten gepland, met de frequentie van tweewekelijkse bijeenkomsten op vrijdagmiddag. Dit is op dagen dat er ook ochtendcolleges plaatsvinden. De bijeenkomsten maken deel uit van het studieprogramma van de tweejarige master route en zijn verplicht voor de hele studieduur. Aanwezigheid bij de in het rooster

geplande bijeenkomsten wordt door de seminariumstaf bijgehouden. De inhoud van de bijeenkomsten wordt door de staf bepaald en geleid, maar er kunnen ook bijeenkomsten worden ingevuld door studenten of gastsprekers.

In het rooster staan de data van de bijeenkomsten. Er zijn ook enkele seminariumactiviteiten die op andere dagen plaatsvinden, zoals het bijwonen van een proponentsexamen of proefviering van medestudenten.

In een jaar komt aan bod:

- Persoonlijke en gezamenlijke reflectie op geloofsthema's
- Verdieping in actuele en voor de Remonstranten relevante theologische en/of kerkelijke onderwerpen
- Liturgische oefeningen. Preekoefeningen, gebeden, uitvoeren van rituelen, etc.
- Kennismaking met structuur en activiteiten van de Remonstranten als landelijke kerk, deelname aan de Algemene Vergadering in juni met voorbereidende bespreking aan de hand van de handelingen. Organisatie lokaal.
- Remonstranten en Oecumene
- Bezoek aan remonstrantse kerkdiensten buiten de eigen gemeente, waaronder een met viering van het avondmaal, een bijzondere dienst (bijv. uitvaart) en een naar keuze; en daar volgens een op te geven format een reflectieverslag over schrijven. Zo mogelijk gezamenlijk.
- (Eerdere) beroepspraktijk van student in relatie tot remonstrants predikantschap
- Een langere gezamenlijke activiteit, bijv. iets cultureels en samen eten
- Zo mogelijk een langere excursie, een studie/vormingsweekend en/of studiereis

Het geheel van de deelname aan de seminarium activiteiten en het uitvoeren van de aangegeven taken staat voor 6 ECTS die in de loop van de studietijd worden opgebouwd. Aanwezigheid bij de seminariumbijeenkomsten wordt bijgehouden.

De studiepunten worden niet in detail geregistreerd, maar om een indruk te geven van de omvang van 6 ECTS, tonen we hier een globaal overzicht. Daaruit blijkt dat de benodigde studiepunten bij een studieduur van 2 jaar of meer met een geregelde deelname goed zijn te behalen. Bij een studieduur van 1 jaar is dat met een extra intensieve inzet ook te doen. Het seminarium zet zich in voor een voldoende gevarieerd en rijk aanbod aan mogelijkheden om aan de doelen tegemoet te komen.

Bijwonen seminarium-middagen	0,15 ECTS
- idem, met leeswerk of reflectieopdracht	0,25 ECTS
Veldonderzoek en verwerking (bijv. tempeltest)	0,25 ECTS
Bijwonen nascholingsbijeenkomst, al naar gelang	0,15/0,25 ECTS
- idem, gevolgd door verslag (1200 woorden)	0,30 ECTS
- idem, verslag en presentatie	0,40 ECTS
Bijwonen Algemene Vergadering	0,20 ECTS
- idem, met verslag	0,30 ECTS
Bijwonen Beraadslag	0,25 ECTS
- idem, met verslag	0,35 ECTS
Deelname aan (eventuele) buitenlandse studiereis	1,00 ECTS
<i>Overige activiteiten in overleg</i>	

Voorbeeld berekening van punten

6 seminariummiddagen 2019	0,15	0,90
1 seminariummiddag tempeltest	0,25	0,25
1 nascholingsbijeenkomst najaar 2019	0,15	0,15
5 seminariumbijeenkomsten 2020	0,15	0,75
3 seminariumbijeenkomsten plus	0,40	1,20
1 nascholingsdag	0,25	0,25
1 andere nascholing	0,15	0,15
Studiereis	1,00	1,00
Totaal		4,65 ECTS

Beleid is dat voor elke student kan worden vastgesteld dat de deelname aan seminariumbijeenkomsten inclusief de bijbehorende opdrachten in de gehele studieperiode tenminste 6 ECTS bedraagt. Wie daar niet aan lijkt te gaan voldoen, zal aanvullende opdrachten krijgen.

Studenten krijgen de mogelijkheid om aan een portfolio te werken waarbij actieve deelname aan landelijke remonstrantse activiteiten en activiteiten van het Arminius Instituut ook punten worden toegekend die meetellen als onderdeel van dit studieonderdeel.

Dit studiedeel is een combinatie van een vorm van onderwijscurriculum (bijv. voordrachttraining of uitwerking van een viering) en van gemeenschapsvorming. Dat laatste is niet voorbij of afgerond als de 6 ECTS gehaald zijn, maar blijft van belang tot aan het proponentsexamen. Deze aanscherping is enkel bedoeld om een minimum beter te waarborgen.

7. Proponentsexamen

De vormgeving en condities t.a.v. proponentsexamens in het cursusjaar 2020-2021 kunnen afwijken van onderstaande beschrijving als gevolg van de corona-maatregelen.

De seminariumopleiding wordt afgerond met het proponentsexamen. Dat vindt plaats in 'de uitgebreide Curatorenvergadering', waarin, ingevolge de Kerkorde, stemgerechtigd zijn: (a) de leden van het College van Curatoren en (b) de afgevaardigden van de gemeenten. Verder maken van die vergadering deel uit, met een raadgevende stem, de aanwezige predikanten (dienstdoend en emeriti), oud-curatoren en leden van de Commissie tot de Zaken (het dagelijks bestuur van de Broederschap).

In het proponentsexamen zijn verschillende zaken gecombineerd – het heeft een academisch en een kerkelijk aspect. Enerzijds vormt het de afronding van de studie aan het Seminarium, de finale test of alle vakken die daartoe behoren naar behoren zijn bestudeerd. Anderzijds vormt het de toegang tot 'het ambt van proponent of predikant' binnen de Broederschap.

Het is de laatste toets die hoogleraar en curatoren afnemen (een 'eindgesprek'). Naar de Broederschap toe functioneert het als een presentatie en een toelatingsgesprek. Daarbij spelen, naast een indruk van het wetenschappelijk en theologisch gehalte, vooral ook aspecten als 'communicatief vermogen', 'een adequate attitude om in het predikantswerk te functioneren'.

Het examen duurt een uur. Om te beginnen wordt de kandidaat gevraagd zichzelf kort voor te stellen. Vervolgens komt, gedurende ongeveer de helft van de resterende tijd, de afstudeerscriptie aan de orde (zie ook aldaar). Deze betreft een van de terreinen van de seminariumstudie: systematische of bijbelse theologie, praktische theologie, of de geschiedenis en grondslagen van de Broederschap. Daarnaast worden de student tevoren twee vragen of stellingen voorgelegd op de studieterreinen die buiten de scriptie vallen. Die worden

achtereenvolgens aan de orde gesteld: de kandidaat wordt uitgenodigd ongeveer zeven minuten op elke vraag/ stelling in te gaan; dat leidt tot een gedachtenwisseling.

Wat de scriptie betreft: de kandidaat heeft daarvan een korte samenvatting gemaakt, die tevoren is rondgestuurd bij de convocatie van het examen. In het gesprek over de scriptie kunnen, naast de leden van het curatorium, ook andere leden van de uitgebreide curatorenvergadering worden betrokken. Het gesprek met de kandidaat over de beide vragen of stellingen wordt in de regel uitsluitend door hoogleraar en curatoren gevoerd.

Bij het examen kunnen enige buitenstaanders (familie, kennissen, medestudenten) worden toegelaten, maar in principe heeft het examen een besloten karakter. Uiteraard zijn diegenen die geen deel uitmaken van de officiële 'uitgebreide curatorenvergadering' niet aanwezig bij de nabespreking, waarin de officiële vergadering zich een oordeel vormt over het afgelegde examen.

Is het examen met goed gevolg afgelegd, dan volgt de bekendmaking van de uitslag en een korte plechtigheid, waarin de kandidaat bevestigd wordt in het ambt van proponent van de Remonstrantse Broederschap. Die bekendmaking en die plechtigheid zijn openbare aangelegenheden: een wijdere kring van familieleden, bekenden, belangstellenden is welkom.

8. Voorwaarden en kosten

Het College van Curatoren beslist over de toelating van de studenten. Wie tot de studie wordt toegelaten betaalt eenmalig € 264,00 als inschrijvingsgeld. Per kwartaal wordt een studiebijdrage geïnd van de ingeschreven studenten. Wie elders al collegegeld verschuldigd is, is gedurende die periode vrijgesteld van betaling. De hoogte van de studiebijdrage en de precieze voorwaarden kunnen worden opgevraagd bij het seminarium. De bijdrage voor de gehele periode tot eind 2020 is vastgesteld op € 264,00 per studieperiode. De hoogte van de bijdrage is afgestemd op het tarief van een premasterprogramma (30 ECTS) op de Vrije Universiteit.

Met studenten worden de afspraken over te volgen studiedelen jaarlijks vastgelegd in een opleidingsovereenkomst voor het aankomende studiejaar. Eventuele vrijstellingen of beschrijvingen en vereisten van een vervangende opdracht worden vastgelegd door de betreffende docent (eventueel na bespreking in de staf) en opgeslagen in het digitale dossier van de student.

Voor de mogelijkheid om modules te volgen als aanschuifonderwijs (contractonderwijs), is de informatie te vinden op www.arminiusinstituut.nl.

*Voor vragen en contact: Elza Kuyk, e.kuijk@vu.nl
wetenschappelijk coördinator, aanwezig donderdag en vrijdag*